

is a felőlelt olvasmányanyag megfelelő, sőt becses rendszeresen nyújtott s eléggé megmagyarázott, kellőleg és olcsón kiállított volta miatt a legjobb e fajta könyveinkhez tartozik.

Nagyvárad.

DEMEK Győző.

VEGYESEK.

— **A német tanításról a középiskolában** Erdélyi Károly Kolozsvárott szabad előadást tartott, melynek pozitív javaslatait a következő öt pontban foglalta össze: 1. a kiejtésben és helyesírásban egységesen járjunk el; — 2. mentül kevesebbet grammatizáljunk elméletben s fordítsunk nagyobb gondot a német mondattanra; — 3. érvényesítsük a gyakorlatiság elvét nagyobb mértékben, mint eddig; — 4. gondoskodjunk jó német gyakorlókönyvekről; — 5. olvastassunk a nehéz classikai olvasmányok helyett könnyebb prózai elbeszéléseket és vigjátékokat, melyek folytonos beszédgyakorlatoknak szolgálnak alapul. E követelmények általában helyeselhetők, de nem hangsúlyozzák eléggé a dolog lényegét. A főczél, hogy t. i. a *tanulók sajátítsák el a német nyelvet*, kell, hogy a mindenféle javaslat vagy reform alapjául szolgáljon, melyet semmiképen mellőzni nem szabad. Mai tantervünk és tanításunk súlyosan vét e főczél ellen, midőn annyira hangsúlyozza a tárgyi szempontot. A mint a mi iskolánk legnagyobb részében tárgyalják a Cidrománzczokat vagy Goethe Iphigeniáját, a tárgyilagos szemlélő soha sem fogja megérthetni, hogy miért nem olvassák e műveket magyarul. A *concentratio* elvéből erősen kell engedni a német nyelvnel, mert ennél egy külső, a gyakorlati szempont is kell hogy érvényesüljön. Azért másfélének kell lenni magának a nyelvtanításnak is: nem baj, ha egy kissé megközelíti a sokat gúnyolt Ollendorffiadákat. Az alsóbb osztályokban a nyelvnek magának lehető elsajátítása a főczél, a mi persze nem grammatizálás útján érhető el. Hazai viszonyaink nagyon ajánlatossá teszik e fokon az ifjúságnak német nyelvismerete szerinti kettéválasztását, akár, ha másképp nem megy, két-két osztály összefoglalásával. A felsőbb osztályokban pedig anyaggal kell ellátni a tanítást, különben nem megyünk semmire. Az olvasmányt nem tekinti a tanuló anyagnak, nem készül reá, nem foglalkozik vele otthon, legalább nem komolyan. Azért igen czélszerű, ha a német tanítás párhuzamosan halad a magyarral, és a német tanár ugyanazon elméleti dolgokat beszél meg a tanulókkal német nyelven német olvasmányok alapján, melyek ugyanakkor a magyar tanítás tárgyai. Ez persze nem lehet önálló tanítás: csak ismétlés, kiegészítés, német gyakorlás. A VII. és VIII. osztályban pedig irodalomtörténetet kell tanítani, természetesen nem rendszeres teljességben,

hanem csakis a fő alakok életének és műveinek behatóbb jellemzését. Hogy az olvasmány tekintetében meddig juthatunk, az a körülményektől függ. Általánosító szabályok itt nem lehetségesek, illetőleg csak károsak. Sopronban vagy Pozsonyban talán nehézség nélkül olvashatják a VIII. osztályban Iphigeniát (bár ez tárgyilag is igen nehéz), míg pl. Kolozsvárt vagy Debreczenben czélszerűbb lesz jóval könnyebb szöveggel beérni. De a fődolog, hogy a tanítás nyelve az V. osztálytól lehetőleg a német legyen, mert másképp nem lehet modern nyelvvel boldogulni; --- teljesen igaza van Erdélyinek, midőn kimondja, hogy a germán szellemtől nem félti a mai Magyarországot. Igen ajánlatos volna, ha a németországi iskolák francia nyelvtanításával többlet foglalkoznánk: a németeknek sokkal nagyobb nehézségeket kell leküzdeniök a francia tanításban, mint nekünk a németben, — az eredmény pedig amott minden tekintetben sokkal kedvezőbb. Ez legjobban bizonyítja, hogy a modern nyelvek tömeges tanításával járó tagadhatatlan nehézségek nem logyözhetetlenek; — ellenkező esetben a német nyelvet ki kellene dobni iskoláinkból.

— **A székes főváros tanügye.** Az a rohamos fejlődés, mely fővárosunkat jellemzi, közoktatási állapotára is befolyással van. A tanfelügyelő záró jelentése szerint 1897-ben az óvókötelesek száma 2787-tel, a tanköteleseké 4472-vel, az iskolábajáróké pedig másfélezerrel szaporodott. Iskolába nem járókul 13,541-en vannak felvéve, ezek azonban korántsem tekinthetők analphabétáknak, mert ide tartoznak a magán uton tanulók és azok a 13—15 éves gyermekek, a kik sem ismétlő-iskolába, sem magasabb fokú tanintézetbe nem járnak, de az elemi négy osztályt elvégezték. Ez a nagy szám mindenkor vitát provokál, ámde míg a főváros a tanulók névszerinti nyilvántartásáról nem gondoskodik, és a statisztikai számításokon alapuló tanfelügyelői adatot meg nem czáfolja, az évről-évre szerepelni fog. Valószínű azonban az, hogy a szülői házból átlag 2—3 ezer tanköteles nyer oktatást, az elemi iskola negyedik osztályából pedig szintén annyi marad el, úgy, hogy vagy nyolcz ezer tanuló lesz iskolamulasztónak minősítendő, a kiknek fele az elemire, fele az ismétlő-iskolára lesz számítandó. Bármiként fog e vitás kérdés eldőlni, annyi bizonyos, hogy a 31,131 ismétlő tanköteles közül iskolába járt összesen 14,407, még pedig ismétlőbe 4504, polgáriba 4470, felsőbb leányiskolába 594, felső kereskedelmibe 161, végül középiskolákba 2676. Ebből az adatból kiderül, hogy a fővárosban a középfoku tanintézetek szaporítása elodázhatatlanul szükséges.

— **A főváros népoktatási intézetei.** A fővárosi tanfelügyelőség felügyelete alatt álló 290 tanintézet 1897-ben fokozatra nézve következő-

leg oszlott meg : volt 11 képzőintézet, egy felsőbb leányiskola, 27 polgári iskola, 159 elemi iskola, 53 óvó, 30 iparos és négy kereskedelmi tanoncziskola és öt kereskedelmi női tanfolyam. Ezekben az intézetekben 1947 tanító 1498 tanteremben tanított. A tanfelügyelőség 358 napot fordított iskolalátogatásra, 144-gyel többet, mint 1896-ban.

— A főváros 1898. évi cultus-budgetje.

Jótevény és közművelődési intézetek segélyezése	80,611	frt
Fővárosi siketnéma gyermekek oktatása	7,600	„
Községi szeretetház segélyezése	7,730	„
Vallásügyi kiadások	199,292	„
Reáliskolák	166,177	„
Felső kereskedelmi iskolák	102,801	„
Polgári iskolák	469,431	„
Felsőbb leányiskolák	52,608	„
Iparrajziskola	64,933	„
Elemi iskolák	1.698,692	„
Iparostanulók iskolája	107,865	„
Vendéglősök	500	„
Alsó fokú kereskedelmi iskolák	10,270	„
Kisdedővők	53,990	„
Nemzeti zenede	6,000	„
Magyar egyesület	500	„
Régészeti ásatások	4,000	„
Gyermekbarát egyesület	2,000	„
Polyklinikum	1,000	„
Fővárosi muzeum	3,000	„
Slöjd-egyesület	2,000	„
Szabad-Lyceum	200	„
Ranolder intézet	3,500	„
Philharmoniai társaság	3,000	„
Fővárosi könyvtár	3,000	„
Angol kisasszonyok	10,520	„
VIII. ker. állami gymnasium	20,000	„
Nőképző-egyesület	4,000	„
Iparművészeti társulat	2,000	„
József fiárvaház	26,063	„
Erzsébet leányárvaház	21,080	„
Mayer-árvaház	19,305	„
Szeretetház	21,466	„
Iskolai építkezésekre	1.512,180	„
Összesen :	4.687,314	frt.

— **A fővárosi tanszemélyzet javadalmazása az 1898. évi költségelőirányzat szerint következőleg alakul.** A középiskolai igazgatók illetményei 2900—3400, a polgári iskolák igazgatóké 2070—3100, az elemi iskolai igazgatótanítóké 1500—2480, a középiskolai tanároké 1560—2780, a polgári iskolai tanítóké 1300—2580, az elemi tanítóké 800—1960 forint között váltakoznak.

— **A főváros közoktatási ügyosztálya Szabó Károly előljáró személyében új vezetőt nyert, a mennyiben elődjét, Rózsavölgyi Gyula tanácsnokot a törvényhatóság alpolgármesterré választotta.** Az új tanácsnok a tanügyi bizottság f. é. jan. 29-ikén tartott ülésében adta elő programját, melynek leglényegesebb pontjait az ülésről kiadott hivatalos közlemény alapján a következőkben mutatjuk be:

Fővárosunk csodás haladásában a legkiemelkedőbb pontot a közoktatási ügy mesés fellendülése képezi. Az 1848 előtti időben modern felfogás szerint közoktatási ügyről fővárosunkban szó sem volt. Pest városának volt ugyan a század elején nyolcz elemi iskolája, de mind megannyi roskatag épületben elhelyezve, primitív módon berendezve, úgy hogy az akkori közoktatási állapotok nagyon szomorú képet nyújtottak. Miután az akkori időben a kántorok egyszersmind tanítók is voltak, a tanítást a fővárosban is cseh, morva bevándorlottak végezték és működésük eredménye az elnémetesítés lett. Ennek súlya még a hatvanas évekre is nehezedett. Csak az 1867. év hozott határozott epochális fordulatot; ezzel az évvel kezdődnek mindazon törekvések, javítások, melyek a főváros közoktatásügyét a jelen magaslatra emelték. A fordulatot Gerlóczy Károly volt főjegyző kitűnően szerkesztett, nagyszabású indítványa képezte, melynek elfogadása kiindulási pontja volt a nagyjelentőségű reformmozgalomnak. Ennek hatása alatt az iskolák száma megsokszorozódott és a főváros egyesítése óta a közoktatásügy csodás, óriás tempóban haladva, egy világvárosnak megfelelő alapokon rendeztetett. Az utódok mintegy emberfeletti áldozatkészséggel igyekeztek kipótolni az ősök mulasztását. Irányzó és vezető férfiakban nem volt hiány. Békey Imre fanatikus buzgalommal munkálkodott e téren; Alkér Gusztáv, szőlónak mestere és tanítója, páratlan népszerűségének közoktatásával szolgált a nemes ügyet és a közoktatási bizottmánynak egy Csengery Antal, Hunfalvy, Lutter Nándor, Zichy Antal stb. adtak súlyt és tekintélyt. A bizottság a megvetett alapon nagy sikerrel haladt tovább és haladt a szóló nagyérdemű előde, kinek sok egyebek között, főleg a tanszemélyzet fizetésének rendezése körül vannak nagy érdemei. Ma már a fővárosnak hajdani hamupipókéje: a közoktatási ügy annak fő büszkeségét képezi és az építkezéseket nem számítva, két millió forintot fordít a főváros évenként e célra.

De ily sikerek és eredmények után sem könnyű szóló helyzete, mert míg egyrészt még nagy tér nyílik a munkára és nagy feladatok megoldása áll előtte, másrészt a főváros jelen pénzügyi helyzetére is kiváló figyelemmel kell lennie. Nem tudja, szerencsés lesz-e megtalálni a helyes utat a Scylla és Charybdis között, de a maga részéről minden tudásával és igyekezetével oda törekszik, hogy fontos és felelős hivatásának megfeleljen.

Ez alkalmat felhasználja arra, hogy jelezze a közel jövő teendőit. A legközelebbi feladat lesz a tankötelesek névszerinti összeírása, mert csak ha ez megtörténik, akkor tudja a főváros, hogy hány iskola és hol állítandó fel; hogy jogosult-e azon vád, szóló meggyőződése szerint nem jogosult, hogy a fővárosban több ezerre rug az iskola kerülő gyermekek száma. Megtudjuk, hogy hány egyszerű iskolára van még szükség; egyszerűre, — úgymond — mert a díszes iskolaházak váltakozó rendszerrel, ép oly színben tűnnek fel, mint a szigeten kóborló négerek, kik frakkban és czilinderben, de mezitelenül járnak.* A váltakozó rendszer lehetőleg minél előbb megszüntetendő; fontos teendő a tanterv revíziója, a szakfelügyelet létesítése, meg kell alkotni a felső leányiskola és kereskedelmi iskola szabályzatát, rendezendő az iparos tanoncziskola tanításiideje, a kiseddóvó-ügy; foglalkoznunk kell a nyugdíj- és fegyelmi szabályzat, a városi könyvtár, a városi muzeum és a magyarság szempontjából a színház-, dalszínháznyitási szabályzat kérdésével és sok egyéb kérdésekkel.

Mindezt a szóló feltétlen szükségesnek tartja, de nem tartja oly csodaszernek, melylyel a főváros tanügyében minden hiányt orvosolhatnának. A legnagyobb sikert két tényező öszhangzatos működésében találja; abban, ha a főváros tanügyi közegei jövőben is az eddigi szorgalommal és buzgalommal szolgálják a nemes ügyet és ha a bizottságban továbbra is fenmarad a fővárosi tanügy meleg szeretete, mely annyi üdvöst és hasznosat eredményezett, és a bizottság nevének közbecsülést szerzett. A bizottság működésére nemcsak a főváros, hanem az egész ország is várakozással tekint, mert ezen bizottságnak egyik főfeladata az, hogy a főváros lakossága minden ízében művelt és magyar legyen.

— **Somogyi Géza jubileuma.** A znióváraljai állami tanítóképző-intézet tanári kara és ifjusága febr. 19-én üli meg derék igazgatójának, Somogyi Gézának 25 éves jubiläumát. Nevezett igazgató e hosszú időt

* Ehhez szó fér. Az iskolaépületeknél nem az egyszerűség, hanem a czélszerűség, az egészség- és tanítástan követelményei legyenek mértékadók! A középületek szépsége nemcsak az ízlésre, hanem a közszellemre is tartós hatással van.

teljesen a felvidéken töltötte; előbb Iglón, majd Znióváralján. Ez utóbbi hely — tudvalevőleg — a felső vidéknek egyik legkritikusabb helye, hol a tanítóképző-intézet igazi culturmissiót teljesít és Somogyi Géza e helyen már tíz év óta működik. A jubiläumot rendező bizottság, bár névre szóló meghívókat is küld szét a nevezett igazgató volt tanítványainak, barátainak és tisztelőinek, mindazonáltal ez uton is felkéri mindazokat, kik a jubiläumon résztvenni óhajtanak, hogy megjelenésüket Párvy Endre tanárnál bejelenteni sziveskedjenek.

— **A Magyar Athletikai Club** a közoktatási miniszterhez memorandumot nyújtott be a középiskolai tanulóknak testedző-egyletek gyakorlatain való részvétele tárgyában. A memorandum a következőket kéri: 1. hogy a szabad mozgást kívánó gyakorlatok, mint a futás, ugrás, súlydobás, úszás, korecsolyázás, valamint az atletikai játékok, kivált a labdajátékok az iskola keretén belül is a lehetőség szerint intenzívebben műveltessenek; 2. hogy a kerületi versenyek rendezése alkalmából e testgyakorlási nemek is kellő méltánylásban részesüljenek; 3. hogy az iskolák mellett, a mint a szellemi kiképzés szempontjából önképző körök létesítése is engedélyeztetik, úgy a testi nevelés szempontjából testedző körök létesítése is megengedtesék; 4. hogy a testedző egyesületek gyakorlatain való részvétel az iskolai hatóságok beleegyezésével megengedtesék oly feltétellel, hogy ezen tanulók az egyesület rendes egyesületi életében (gyűlések, választások, casinói élet) részt nem vehetnének s az illető egyesületek az iskolai hatóságokkal állandó összeköttetésben maradván, az illető tanulóktól a gyakorlatokban való részvétel joga megvonatnék, mihelyt az iskolából kizáratnának vagy pedig az illető iskolára felügyelő hatóság a tanulók tanulmányi előmenetelét vagy pedig iskolai fegyelmeztségüket veszélyeztetve látná; 5. hogy testedző-egyesületek versenyein, a mennyiben azok középiskolai tanulóknak nyitva állanak, a részvétel megengedtesék; 6. hogy a tornatanárok képzésénél a szabad atletikni gyakorlatokra (futás, ugrás, súlydobás), továbbá az atletikai játékokra (labdajátékok) súly fektetessék és erre való tekintettel a Magyar Athletikai Club készséggel ad alkalmat a tornatanár-tanfolyam növendékeinek, hogy e téren is ismereteket, gyakorlatot szerezzenek, megengedvén nekik, hogy gyakorlatain — a mennyiben azokra jelentkeznének — külön díj lefizetése nélkül részt vehessenek.

E tárggyal folyóiratunk is fog majd foglalkozni a Pædagogiai Társaság legközelebbi ülésén Szedlacek Lajosnak e tárgyról tartandó értekezésében.

— **Görögpótló tanfolyam és a görög nyelv-tanítás.** A most folyó vitákból már előre is látható, hogy lesz, bár módosított alakban,

görögpótló tanfolyamunk is és tanítani fogjuk mint rendes tárgyat a görög nyelvet is. Mindkettő reformon fog átmenni; kivált a görögpótló tanterv, mely ez idő szerint három tantárgyra terjeszkedik ki, bizonynyal nem marad meg jelen alakjában; de a görög nyelvi és irodalmi tanítás intenzívebbé tételét és reformját is 1889 óta folytonosan sürgetik pädagogusaink. Néhány észrevétellel kívánok e kérdés megoldásához járulni.

A görögöt pótló tanfolyam reformjára vonatkozólag Váczy Jánosnak 1894-ben az «Orsz. Középisk. Tanáregyesületi Közlöny»-ben megjelent értekezése óta Balogh Péter alaposan megokolt javaslatáig, Dóczi és Rombauer érdekes tervezetéig sok, a kérdésnek minden oldalára világot vető véleményt halottunk, javaslattevő cikket olvastunk. S azért itt csak azt tartom hangsúlyozandónak, hogy a görög irodalmi olvasmányok sorrendjét alkossuk meg olyképen, hogy az egyes írók egy-egy osztály értelmi és kedélybeli fejlettségének mindenkor megfelelők legyenek. Úgy azután Thukydides minden bizonynyal Tacitus mellé fog kerülni. E mellett tanítsunk kevés irodalomtörténetet és sok művészet-történetet. Szemléltető eszközeink nagyszabású kitünő photographiák legyenek. (Ezt különben már Rombauer Emil is hangsúlyozta — ugyancsak a «Magyar Pädagogiában».) A görög nyelvi tanítás reformjára irányuló törekvések czélja első sorban a száraz grammatizálás kiirtása. — Itt még sok a tenni való, s e törekvással teljesen egyetértek. De nem tartanám oly igen nagy bajnak, ha a görögül tanulók homerosi tananyagát egy kissé kevesbítvén, pótlásul behoznók a hazánk történelmére nézve fontos byzantinus krónikák (Konstantinus, Leo, Dukas, Kinnamus stb.) egyikéből-másikából pädagogiai megfontolással kiválasztandó szemelvényeket. Így támogatná görög nyelvi tanításunk a történelem tanárát és minthogy valószínű, hogy a görögül tanuló középiskolai tanulók közt mégis csak akad egy-egy philologiai tudományos pályára hajlammal bíró fiatal ember, a byzantinus irodalmi szemelvények olvasásakor már a középiskolában ismerkednének meg az ilyen tanulók a görög irodalom azon termékeivel, melyeknek tudományos feldolgozása korántsem a «németek provinciájára szorul», hanem talán első sorban a mi dolgunk. Hunfalvy Pálnak «Magyarország Ethnographiája» című művét, melyet egy nagyhirű német byzantinista fontosnak, de «mir unzugänglich»-nek jelez, mi nem tartjuk hozzáférhetetlennek.

Bosch Árpád.